

על פי סדר המועדים, ומסכתות נוספות, לפי תכנית הלימודים החדשה במשנה

חודשים טבת - שבט

מסכת ברכות: פרק א'

מבוא לפרק

מסכת ברכות הינה המסכת הראשונה בסדר זרעים. והיא המסכת הראשונה בכל ששה סדרי משנה. בפרק הראשון של מסכת ברכות אנו לומדים דברי תנאים על מצוות קריאת שמע. כתוב בתורה (דברים ו, ד-ט): "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" - "וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה... עַל לִבְכָּךְ... וְדַבַּרְתָּ בָם... וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ...". מכאן למדו חז"ל שיש לקרוא פרשת קריאת שמע בערב ובבוקר. כיון שזו המצווה הראשונה שבכל יממה, המשנה הראשונה פותחת בקריאת שנע של הערב.

מבנה קריאת שמע שמע - שלוש פרשיות

פרשה ראשונה: "שמע ישראל... ואהבת את ה' אלוהיך" (דברים ו, ד-ט), קבלת עול מלכות שמים, אחדות ה'.

פרשה שניה: "והיה אם שמוע" (דברים יא, יג-כא), קבלת עול מצוות.

פרשה שלישית: "ויאמר ה'... דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית" (במדבר טו, לז-מא), פרשת ציצית, זכירת כל המצוות וזכירת יציאת מצרים.

משנה א' נושא המשנה: זמן קריאת שמע של ערבית

מושגים:

א. קְרִיאַת שְׁמַע, קְבֻלַּת עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם - יהודי מקבל על עצמו אמונה בה', שהוא אחד, שולט ומשגיח בכל העולם, באמצעות אמירת קריאת שמע

בבוקר ובערב.

ב. הַכֹּהֲנִים נִכְנָסִים לְאָכַל בְּתִרְוּמָתָן - כהן שנטמא טובל במקווה במשך היום, עדיין הוא אינו יכול לאכול תרומה עד תחילת יום הבא, דהיינו: מצאת הכוכבים.

ג. אֲשֶׁמוּרוֹת - הלילה נחלק לשלושה חלקים שווים, כל חלק נקרא אשמורת.

ד. תְּצוֹת - אמצע הלילה.

ה. עֲמוּד הַשָּׁחַר - הופעת האור הראשון בתחילת הבוקר, כשעה לפני נץ החמה.

ו. הַקָּטָר הַלְבִּיִם - האיברים הפנימיים של הקרבן (כגון: כבד וחלב) מוקטרים על גבי המזבח, ועליהם להישרף לחלוטין עד למחרת בבוקר.

ז. הַיּוֹם מִתְחִיל מִהַלְלָה - שנאמר: "ויהי ערב ויהי בוקר..." - קודם הלילה, אחר כך היום.

ח. הַנֶּאֱכָלִין לַיּוֹם אֶחָד - קרבן שזמן אכילתו יום ולילה, כגון: תודה, חטאת.

(א) **מאימתי** קורין את שמע בערבית?

משעה שהפנהגים נכנסים לאכל בתרומתן. עד סוף האשמורה הראשונה, דברי רבי אליעזר.

וחכמים אומרים: עד חצות.

רבן גמליאל אומר: עד שיעלה עמוד השחר.

מעשה שבאו בניו מבית המשה,

אמרו לו: לא קרינו את שמע.

אמר להם: אם לא עלה עמוד השחר, תיבין אתם לקרות.

ולא זו בלבד,

אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות -

מזנותן עד שיעלה עמוד השחר.

הקטר תלבים ואברים -

מזנותן עד שיעלה עמוד השחר.

וכל הנאכלין ליום אחד -

מזנותן עד שיעלה עמוד השחר.

אם כן, למה אמרו חכמים עד חצות?

כדי להרחיק את האדם מן העבירה:

סיכום המשנה:

המשנה מבארת את גבולות הזמן של מצוות קריאת שמע בלילה. לפי כל הדעות זמן קריאת שמע הראוי מתחילת הלילה. תנאים נחלקו עד מתי אפשר לקרוא? לפי רבי אליעזר: עד סוף השליש הראשון של הלילה. לפי רבן גמליאל: עד סוף הלילה. תנאים גזרו שאדם חייב לקרוא קריאת שמע עד חצות, הטעם לכך: כדי שאדם לא יירדם וישן עד אור הבוקר ויפסיד את המצווה.

נקודת המחלוקת בין התנאים:

פרוש המילה: "וישכבך" לפי כל אחת מהדעות. לפי רבי אליעזר זמן שהולכים לישון. לפי רבן גמליאל, וחכמים כל זמן שישינים.

שאלות משנה א'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. במשנה מופיעים שני תנאים בשמותם. א. _____ ב. _____
3. כתוב בלשונך את שאלת המשנה: "**מאימתי** קורין את שמע בערבית?": _____
4. "**משעה שהפנהגים נכנסים לאכל בתרומתן**". הסבר בלשונך את תשובת המשנה: _____
5. **חכמים**, **רבי אליעזר** ו**רבן גמליאל** עונים לאותה שאלה אך היא לא כתובה במפורש במשנה. א. כתוב מילה משותפת שמופיעה בדברי שלושתם: _____
ב. הוסף מילה אחת למילה המשותפת כדי שהשאלה תהיה ברורה (העזר בתרמילון)

תרמילון: מתי? איפה? היכן? כמה?

לקט משניות לכתה ג' ~ 3 ~

6. "עַד סוֹף הָאֲשִׁמוּרָה הָרִאשׁוֹנָה". כתוב מתי מסתיימת אֲשִׁמוּרָה זו: _____
7. "עַד שִׁיעָלָה עֲמוּד הַשָּׁמֶר". כתוב מתי הזמן הזה: _____
8. "מַעֲשֵׂה". במשנה מובא "מעשה רב", לצורך לימוד הלכה. כתוב את דו - השיח בין רבן גמליאל לבניו, הכולל מִקְרָה וּדִין בלשונך: _____
- המקרה: _____
- הדין: _____
- שלוש הלכות נוספות אותן לימד רבן גמליאל: 1. _____
2. _____
3. _____
9. "הַקָּטָר חֲלָבִים וְאַבְרִים". כתוב למה הכוונה: _____
10. "הַנֶּאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד". כתוב למה הכוונה: _____
11. "כְּדִי לַהֲרַחֵק אֶת הָאָדָם מִן הָעֵבֶרָה". _____
- א. באלו שלוש עבירות מדובר? _____
- ב. איך העשייה עד חצות תרחיק את האדם מן העבירה? _____

שאלת סיכום משנה א'

מתח קו בין המילה לפירושה הנכון:

המילה	
א	מְאִימָתִי
ב	הָאֲשִׁמוּרָה הָרִאשׁוֹנָה
ג	עֲמוּד הַשָּׁמֶר
ד	בֵּית הַמִּשְׁפָּה
ה	סִיבִין אֶתֶם לִקְרוֹת
ו	חֲצוֹת
ז	וְלֹא זֶה בְּלִבְד
ח	הַקָּטָר
ט	חֲלָבִים וְאַבְרִים
י	הַנֶּאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד

פירושה
כל הקרבנות שצריך לאכול במשך יום אחד
לא רק זה
חצות הלילה (=אמצע הלילה)
חלקו הראשון של הלילה
חייבים אתם לקרוא קריאת שמע
בית החתונה מקום ששותים בו יין
חלקים מהבהמה שצריך להקריב
פס דק של אור בתחילת הבוקר
הקרבה על המזבח
ממתי (מאיזה זמן)

מסכת ברכות : פרק א' משנה ב'נושא המשנה : זמן קריאת שמע של שחריתמושגים:

- א. פְּרָתִי - סוג של צבע ירוק.
 ב. הַנֵּץ הַסְמָה - הזמן בבוקר שבו כדור השמש מתחיל להתגלות באופק.
 ג. שְׁעָה זְמַנִּית - היום מתחלק לשנים עשר חלקים שווים בתחילת אור היום עד החשכה. הכל בהתאם לאורך היום. לכן בימי הקיץ הארוכים, אורך שעה זמנית בערך 70 דקות, ובימי חורף, כ- 50 דקות בלבד.
 ד. שָׁכַן דֶּרֶךְ בְּנֵי מְלָכִים - כי בני מלכים נוהגים לקום עד שלש שעות זמניות מתחילת הבוקר.
 ה. מִכָּאן וְאֵילָךְ - אחרי סוף זמן המצווה.
 ו. לֹא הִפְסִיד - לא עושה מעשה חסר ערך.
 ז. כְּאֵדָם הַקּוֹרֵא בַתּוֹרָה - יכול לקרוא קריאת שמע כמו מי שמקיים מצוות תלמוד תורה.

(ב) **מַאימְתִי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשַׁחְרִית?**

מַשְׁנִיעִיר בֵּין תְּכֵלֶת לְלָבָן.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בֵּין תְּכֵלֶת לְכַרְתִּי.

(וְגוֹמְרָה) - עַד הַנֵּץ הַסְמָה.

רַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר: עַד שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת, שָׁכַן דֶּרֶךְ בְּנֵי מְלָכִים לַעֲמֹד בְּשִׁלֹשׁ שָׁעוֹת.

הַקּוֹרֵא מִכָּאן וְאֵילָךְ לֹא הִפְסִיד, כְּאֵדָם הַקּוֹרֵא בַתּוֹרָה:

סיכום המשנה:

המשנה מבארת את זמני ההתחלה והסיום של קריאת שמע בשחרית. זמן התחלה: מחלוקת תנא קמא ורבי אליעזר ממתי אפשר להתחיל כבר. לפי תנא קמא: משעה שניתן לזהות הבדל בין תכלת ללבן. לפי רבי אליעזר: אפשר קצת מאוחר יותר, כאשר ניתן לזהות הבדל בין תכלת לירוק.
זמן סיום: מחלוקת תנא קמא ורבי יהושע עד מתי יש לסיים קריאת שמע. לפי תנא קמא: עד הנץ. לפי רבי יהושע עד סוף השעה הזמנית השלישית.
 הקורא קריאת שמע לאחר זמן זה הפסיד מצוות קריאת שמע, ויקרא כלומד תורה בלבד.
נקודת המחלוקת בין התנאים:
 פרוש המילה: "וּבְקוֹמָךְ". ת"ק סובר שפירוש המילה "וּבְקוֹמָךְ", הוא כשקמים, דהיינו בתחילת הבוקר. רבי יהושע סובר "וּבְקוֹמָךְ", עד שעה שיש בני אדם שעדיין קמים, דהיינו: בני מלכים.

שאלות משנה ב'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. במשנה מופיעים שני תנאים בשמותם. א. _____ ב. _____
3. כתוב בלשונך את שאלת המשנה: "**מאימתי קורין את שמע בְּשַׁחֲרִית?**" : _____
4. הסבר את המושגים הבאים:
 - א. הַנֵּץ הַחֲמִשָּׁה: _____
 - ב. שְׁעָה זְמִנִּית: _____
5. כתוב, מתי הם הזמנים הבאים:
 - א. "**בין תְּכַלֵּת לְלֶכֶן**": _____
 - ב. "**תְּכַלֵּת לְכַרְתִּי**": _____
 - ג. איזה זמן מאוחר יותר, **בין תְּכַלֵּת לְלֶכֶן** או **תְּכַלֵּת לְכַרְתִּי**: _____ הסבר את תשובתך: _____
 - ד. הוסף מילה אחת לדברי ר' אליעזר שתסביר טוב יותר את דבריו [תנא קמא אומר]: משיכיר בין תכלת ללבן. **רבי אליעזר אומר**: _____ בין תכלת לכרתי
6. בעניין סוף זמן קריאת שמע של שחרית כתוב.
 - א. דעתו של: _____ עד: _____
 - ב. דעתו של: _____ עד: _____
 - ג. הטעם לדבריו: _____
 - ד. "**שָׁכַן דָּרוֹךְ בְּנֵי מַלְכִּים לַעֲמֹד בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת**". כתוב מילה אחרת במקום המילה "**לַעֲמֹד**": _____
7. "**הַקּוֹרֵא מִכָּאן וְאֵילָךְ לֹא הִפְסִיד**". כתוב מה הוא לא הפסיד: _____
8. השלם את סיכום המשנה על פי כאמד"ט.

כותרת	אומר	מקרה	דין	טעם
תחילת זמן קריאת שמע של שחרית	תנא קמא	מאימתי קורין את שמע בשחרית?	(משיכיר) בין תכלת לכרתי	xxx
				xxx
סוף זמן קריאת שמע של שחרית	תנא קמא	עד מתי זמן קריאת שמע של שחרית		xxx
	רבי יהושע			
	הקורא מכאן ואילך		לא הפסיד	

- א. בית שמאי, בית הלל - הלל ושמאי חיו בדור האחרון של תקופת הזוגות. לכל אחד היתה גישה שונה ודרך מיוחדת בלימוד תורה. את שיטותיהם הנחילו לתלמידיהם עד שהתפתחו לשני בתי מדרש שונים, שתי דרכים שונות בלימוד תורה.
- ב. רבי טרפון - תנא בדור השני, ממשפחת כוהנים המיוחסים לעזרא הסופר, מתלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי. ומתלמידי בית שמאי, היה לו בית מדרש בעיר לוד. מכונה בתלמוד ירושלמי בתואר הנדיר: "אביהן של ישראל"
- ג. יטו - לנטות על הצד או לשכב.
- ד. שפאמר - מילה מקדימה המציינת ציטוט ממקור מקראי.
- ה. קורא פדכפ - קורא איך שרוצה, איך שנוח לו.
- ו. קסטים - שודדים.
- ז. כדי היית - ראוי היית.
- ח. לחוב - להתחייב מיתה.

(ג) **בית שמאי** אומרים: **בערב כל אדם יטו ויקראו,**

ושפאמר: "ובשכפך ובקומך" (דברים ו, ז).

ובכפר יצמדו.

ובית הלל אומרים: **כל אדם קורא פדכפ.**

ושפאמר: "ובלכתך בדרכך" (דברים ו, ז).

אם כן, למה נאמר: "ובשכפך ובקומך"? **בשעה שפני אדם שוכבים,**

ובשעה שפני אדם עומדים.

אמר רבי טרפון: **אני הייתי בא בדרכך,**

וסכנתי בעצמי מפני הלסטים.

והטתי לקרות, כדברי בית שמאי,

אמרו לו: **כדי היית לחוב בעצמך, שעברת על דברי בית הלל:**

סיכום המשנה:

המשנה עוסקת בשאלה באיזה מצב על האדם להימצא כשהוא קורא קריאת שמע: בית שמאי סוברים בערב יש לקרוא - כשהוא שוכב על הצד, ובבוקר - כשהוא עומד. בית הלל סוברים שאפשר לקרוא קריאת שמע בכל צורה. נקודת המחלוקת בין התנאים:

יסוד המחלוקת הוא בפירוש המילים בפסוק "ובשכפך ובקומך". האם הכוונה לאופן הקריאה כלומר: כשאתה שוכב עליך לקרוא, כשאתה קם עליך לקרוא - זו שיטת בית שמאי, או הכוונה לזמן הקריאה, כשבני אדם הולכים לישון וקמים - זו שיטת בית הלל.

לקט משניות לכתה ג' ~ 7 ~

ר' טרפון היה בסכנת מוות ונהג כבית שמאי, וחכמים אמרו לו שהוא לא נהג בסדר מפני שהיה עליו לנהוג כמו בית הלל.

שאלות משנה ג'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. במשנה מופיעים שני בתים בשמותם:
 - א. _____ ידוע עליהם:
 - ב. _____ ידוע עליהם:
 - ג. תנא אחד: _____ ידוע עליו:
3. כתוב, א. "שנאמר". מה מציינת מילה זו:
 - ב. "דברים ו, ז", מקור מדויק, ספר, פרק, פסוק: _____
 - ג. על איזה פסוק נחלקו ב"ש וב"ה בפרשנותו _____
 - ד. מה לומדים **בית שמאי** מהפסוק: _____
 - ה. "שם". מה מציינת מילה זו: _____
 - ו. מקור מדויק, ספר, פרק, פסוק: _____
 - ז. מה לומדים **בית הלל** מהפסוק: _____
4. "אם כן, למה נאמר ובשכבך ובקומך?".
 - א. למי מופנית שאלה זו במשנה: _____
 - ב. הסבר את שאלת המשנה בלשונך: _____
 - ג. כתוב את ההסבר המובא במשנה: _____
5. "אמר רבי טרפון".
 - א. הסבר את מעשהו של **רבי טרפון בלשונך**: _____
 - ב. הסבר את דברי חכמים ל**רבי טרפון**: "כדי ה"ית לחוב בעצמך": _____
 - ג. כיצד נפסק להלכה במחלוקת בין **בית שמאי לבית הלל** לגבי אופן אמירת קריאת שמע: _____
6. ארגן את המשנה לפי **אומר מקרה דין טעם**.

טעם	דין	מקרה	אומר
	כל אדם		בית שמאי אומרים
		ובבקר	
	כל אדם קורא פזרו		

מסכת ברכות : פרק א' משנה ד'נושא המשנה : ברכות קריאת שמעמושגים:

א. בְּרָכוֹת קריאת שמע - חז"ל תקנו לומר לפני ואחרי קריאת שמע בבוקר ובערב ברכות. הן הנקראות "ברכות קריאת שמע". לפניה: תיקנו שתי ברכות. אחריה: בערב - שתי ברכות, בבוקר - ברכה אחת.

ב. בְּרָכָה אֶרְכָּה - שיש בה אריכות דברים, ברכה הפותחת ב-"ברוך..." ומסתיימת ב-"ברוך...".

ג. בְּרָכָה קְצָרָה - מתבטאת במשפט אחד, ברכה הפותחת או מסתיימת ב-"ברוך...".

ד. חֲתִימַת הַבְּרָכָה - המילים המסיימות את הברכה. כגון: "ברוך אתה ה' מקדש השבת", "...חונן הדעת", "...שומע תפילה".

ה. סְמֻכוֹת חֻכְמִים - מצווה עלינו לשמוע בקול חכמנו, שנאמר: "לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (דברים יז, יא). חז"ל קבעו נוסח מסוים לברכות. נוסח זה קרוי: מטבע

לשון שטבעו חכמים.

ו. לְהַאֲרִיךְ - לפתוח בברוך.

ז. לְקַצֵּר - שלא לפתוח בברוך.

ח. לְחַתֵּם - בברוך.

ט. שֶׁלֹא לְחַתֵּם - בברוך, כדוגמת ברכות הנהנין (בא"ה אמ"ה בורא פרי העץ... האדמה... שהכל).

(ד) בַּשֵּׁמֶר מְבָרֵךְ שְׁמַיִם לְפָנֶיהָ וְאַחַת לְאַחֲרֶיהָ,

וּבִעֶרֶב שְׁמַיִם לְפָנֶיהָ וְשְׁמַיִם לְאַחֲרֶיהָ.

אַחַת אֶרְכָּה וְאַחַת קְצָרָה.

מְקוֹם שְׁאֲמָרוּ לְהַאֲרִיךְ - אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְקַצֵּר.

לְקַצֵּר - אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְהַאֲרִיךְ.

לְחַתֵּם - אֵינוֹ רִשְׁאֵי שֶׁלֹא לְחַתֵּם.

וְשֶׁלֹא לְחַתֵּם - אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְחַתֵּם:

סיכום המשנה:

המשנה עוסקת בתקנת חז"ל לברך ברכות לפני ואחרי קריאת שמע. שתי ברכות לפני קריאת שמע: ברכת "המאורות" (יוצר אור) וברכת "אהבה", ברכה אחת אחרי קריאת שמע: ברכת "הגאולה". בערב תקנו חז"ל ברכה אחת נוספת אחרי קריאת שמע: "השכיבנו". ברכות אלו יש לברך בדיוק כפי שחז"ל תקנו.

מברכת יוצר אור נבין שכל מה שיש סביבנו בא מה'. יש להודות לה' על כל פרט ופרט ולא לקבל את הדברים כמובנים מאליהם.

נא פתח את הסידור בו הינך מתפלל, כתוב את שם הסידור ואת מספר העמוד בו מצאת את הברכות שלפני ואחרי קריאת שמע.

שם הסידור: _____ מספר העמוד: _____

שאלות משנה ד'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. "**בְּשֵׁחֵר מְבָרֵךְ שְׁמַיִם לְפָנֶיהָ**". כתוב את שמות הברכות: א. _____ ב. _____
3. "**אֶחָת לְאַחֲרֶיהָ**". כתוב את שם הברכה: _____
4. כתוב איזו מהברכות ארוכה: _____ איזו קצרה: _____
5. "**וּבְעֶרֶב שְׁמַיִם לְפָנֶיהָ**". כתוב את שמות הברכות: א. _____ ב. _____
6. "**שְׁמַיִם לְאַחֲרֶיהָ**". כתוב את שמות הברכות: א. _____ ב. _____
7. כתוב איזו מהברכות ארוכה: _____ איזו קצרה: _____
8. הסבר את המושגים הבאים:
 - א. "**אֶחָת אַרְבָּה**". _____
 - ב. "**אֶחָת קְצָרָה**". _____
 - ג. "חֲתִימַת הַבְּרָכָה". _____
 - ד. "סְמִכוֹת חֻכְמִים". _____
 - ה. "**לְהַאֲרִיד**". _____
 - ו. "**לְקַצֵּר**". _____
 - ז. "**לְחַתֵּם**". _____
 - ח. "**וְשָׁלָא לְחַתֵּם**". _____

9. ארגן את המשנה לפי: **מקרה דין**.

מקרה	דין
בְּשֵׁחֵר	
	שְׁמַיִם _____
	קְצָרָה _____
	אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְקַצֵּר.
לְקַצֵּר	
	אֵינוֹ רִשְׁאֵי וְשָׁלָא לְחַתֵּם
וְשָׁלָא לְחַתֵּם	

- א. מְזַכְרִין - יש מצוה לזכור את יציאת מצרים בכל יום. אומרים פסוקים שבאמצעותם נזכרים ביציאת מצרים. המילה "מְזַכְרִין" הכוונה לכך שיש לומר בכל יום וגם לזכור את יציאת מצרים.
- ב. זְכִירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם - בתורה כתוב: "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך" (דברים טז, ג), מכאן שעלינו לזכור בכל יום מחדש שיצאנו ממצרים. ומאחר ויש לנו גם מצווה לקרא קריאת שמע בכל יום, ראו חכמנו לנכון לקשור שתי המצוות האלה ביחד.
- ג. רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה - חכם בדור השלישי של תקופת התנאים. היה צעיר ביותר כאשר נתמנה לנשיא הסנהדרין, כשסילקו את רבן גמליאל בנשיאותו. נעשה נס, וצמח לו זקן לבן. מכאן אמירתו: "כבן שבעים שנה", כבן שבעים ולא ממש בן שבעים.
- ד. וְלֹא זְכִיתִי - לא הצלחתי (לשכנע את חברי ש...).
- ה. בֶּן זֹמָא - תנא בדור השלישי, חברו ובן זוגו ללימודים של שמעון בן עזאי, נחשב לתלמיד חכם גדול.
- ו. שְׁנָאֶמַר - מילה מקדימה המציינת ציטוט ממקור מקראי.
- ז. לְהִבְיָא לִימֹת הַמָּשִׁיחַ - חובת הזכרת יציאת מצרים גם אחרי ביאת המשיח.

(ה) מְזַכְרִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילֹת.

אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן זומא:

שנאמר: "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך". (דברים טז, ג),

"ימי חייך" - הימים, "כל ימי חייך" - הלילות.

וְחַכְמֵי אֲמָרִים: "ימי חייך" - העולם הזה "כל ימי חייך" - להביא לימות המשיח:

סיכום המשנה:

המשנה עוסקת במחלוקת התנאים האם יש להזכיר את יציאת מצרים גם בלילה, וממילא, האם יש לקרוא בלילה את פרשת "ויאמר", שם מוזכרת יציאת מצרים.

נקודת המחלוקת בין התנאים:

איך לפרש את המילה "כל ימי חייך", האם היא באה לכלול את הלילות (כשיטת בן זומא ורבי אלעזר בן עזריה), או את העתיד לבוא (כשיטת חכמים).

~ 11 ~ לקט משניות לכתה ג'

סידור תפילה - שש זכירות - זכירת יציאת מצרים

למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך:

יציאת מצרים היא תחילת היותנו העם הנבחר. זכירת יציאת מצרים בכל יום, מהווה יסוד לאמונה. הזיכרון מוביל למחויבות לקיום המצוות.

שאלות משנה ה'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. במשנה מופיעים שני תנאים בשמותם:
 - א. _____ ידוע עליו:
 - ב. _____ ידוע עליו:
3. כתוב,
 - א. באיזה עניין נחלקו חכמים ורבי אלעזר בן עזריה: _____
 - ב. דעת רבי אלעזר בן עזריה: _____
 - ג. דעת חכמים: _____
 - ד. מהיכן למד ראב"ע את דעתו: _____
 - ה. מה מציינת המילה "שנאמר": _____
 - ו. "דברים טז, ג." מקור מדויק, ספר, פרק, פסוק: _____
4. חכמים לא מסכימים עם רבי אלעזר בן עזריה, כתוב מדוע: _____
5. כתוב באיזו פרשה מזכירים יציאת מצרים: _____
6. כתוב לפי איזו דעה נוהגים בימינו בעניין הזכרת יציאת מצרים: _____

שאלות סיכום לפרק א'

1. זמן כניסת הכוהנים לאכול תרומה:
 - א. בעלות השחר.
 - ב. בהנף החמה.
 - ג. בשקיעת החמה.
 - ד. בצאת הכוכבים.
2. "וּבִשְׁכֶּבֶד וּבְקוֹמָךְ" כוונת הפסוק:
 - א. לפי בית שמאי: בערב בשכיבה, בבוקר בעמידה.
 - ב. לפי בית הלל: כל אחד יקרא באיזה מצב שהוא נמצא.
 - ג. לפי בית שמאי: בערב בעמידה, בבוקר בשכיבה.
 - ד. יש לקרוא בהטיה.
3. "מִשְׁעָה שֶׁהַכֹּהֲנִים נִכְנְסִים לְאֹכַל בְּתְרוּמָתָן". פירוש: _____
4. כתוב מתי סוף זמן קריאת שמע של ערבית: _____
5. לגבי איזה נושא חולקים בית שמאי ובית הלל: _____
6. דעת בית שמאי: _____
7. דעת בית הלל: _____

~ 12 ~ לקט משניות לכתה ג'

8. כתוב כמה ברכות יש לקריאת שמע בשחרית: _____
 בערבית: _____
9. כתוב מהי ברכה ארוכה: _____
10. כתוב מה נקראת ברכה קצרה: _____
11. הסבר את לשון המשנה "**מְקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהֶאָרִיךְ - אֵינוֹ רֵשָׁאֵי לְקַצֵּר**":
 כתוב דוגמא: _____
12. כתוב איזו פרשה מוסיפים לקריאת שמע כדי להזכיר יציאת מצרים: _____
13. כתוב מתי מזכירים פרשה זו: _____
14. איזו משמעות יש למילה :
 א. "שְׁנֵאֲמַר": _____
 ב. "שֵׁם": _____
 ג. "נְאוּמַר": _____

מסכת ברכות : פרק ט' משנה א'נושא המשנה : ברכת הראייה, נסים ועקירת עבודה זרהמושגים:

א. שְׁנַעְקָרָה - הוציאו אותה מהשורש.

(א) הַרְוָאָה מְקוֹם שֶׁנַּעֲשׂוּ בוֹ נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל,
 אוֹמֵר: בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נִסִּים לְאַבְוֹתֵינוּ בְּמָקוֹם הַזֶּה.
 מְקוֹם שֶׁנַּעְקָרָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹדַת זָרָה,
 אוֹמֵר: בָּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוֹדַת זָרָה מֵאַרְצֵנוּ:

סיכום המשנה:

המשנה עוסקת בברכות שיש לברך במקומות שונים, ועל אירועים שונים. קיים הבדל בלשון הברכה בין נס שנעשה לציבור לנס שנעשה לאדם פרטי.

שאלות משנה א'

1. כתוב כותרת למשנה:

2. "הַרְוָאָה מְקוֹם שֶׁנַּעֲשׂוּ בוֹ נִסִּים לְיִשְׂרָאֵל". השלם בטבלה מקומות שנעשו נסים לעם ישראל,

הנס	מקום הנס	
	מעברות ים סוף	א
	מעברות הירדן	ב
	אבן שישב עליה משה רבינו כשנלחם בעמלק	ג

3. כתוב, את הברכה שיש לברך במקום שנעשו נסים לעם ישראל:

4. לגבי הרואה "מְקוֹם שֶׁנַּעְקָרָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹדַת זָרָה", כתוב מה עליו לברך:

מסכת ברכות : פרק ט' משנה ב'

נושא המשנה : ברכות על אירועים מיוחדים, מראה הטבע, בשורות טובות / לא טובות

מושגים:

- א. הִזְקִים - כוכב שביט.
- ב. זָנוּעוֹת - רעידת אדמה.
- ג. הִים הַגָּדוֹל - האוקינוסים.
- ד. לְפָרְקִים - לעיתים, בפער של שלושים יום מפעם לפעם.
- ה. הַטּוֹב וְהַמָּטִיב - ברכה אותה מברכים כשיש כתה שותפים לשמחה המיוחדת.

סיכום המשנה:

המשנה עוסקת בברכות שיש לברך על אירועים שונים, על מראות מיוחדים ועל בשורות שונות.

שאלות משנה ב'

1. כתוב כותרת למשנה:

2. תנא אחד מופיע במשנה בשמו והוא:

3. במשנה חמשה חלקים כתוב את שתי המילים הראשונות של:

א. החלק הראשון:

ב. החלק השני:

ג. החלק השלישי:

ד. החלק הרביעי:

ה. החלק החמישי:

לקט משניות לכתה ג' ~ 15 ~

4. בחר שלושה פריטים בלשון המשנה והוסף להם ציור / איור / תרשים, וכתוב את הברכה המשותפת להם:

לשון המשנה	ציור / איור / תרשים:	הברכה המשותפת
א זיקין,		
ב זנעות,		
ג בָּרָקִים,		
ד רְעָמִים,		
ה רוחות,		

לקט משניות לכתה ג' ~ 16 ~

5. בחר שלושה פריטים בלשון המשנה והוסף להם ציור / איור / תרשים, וכתוב את הברכה המשותפת להם:

הברכה המשותפת	ציור / איור / תרשים:	לשון המשנה	
		הָרִים,	א
		גְּבָעוֹת,	ב
		יַמִּים,	ג
		נְקָרוֹת,	ד
		מְדָבְרוֹת,	ה

6. משפחת זאבי יצאה לטיול. תחילה טיילו ליד הים והמשיכו לטפס ברכבל בהרים הגבוהים. למחרת הם לא יצאו לטיול כי הייתה סופה חזקה. רעמים וברקים. רשמו אלו ברכות אמרו בני המשפחה על מה שהם שמעו וראו. שימו לב באחד המקרים יש מחלוקת איזו ברכה יש לברך, כתבו את דעתו של כל אחד מהחכמים.

לקט משניות לכתה ג' ~ 17 ~

7. כתוב למי מתכוונים ב-"הַיָּם הַגְּדוֹל":
8. כתוב דוגמאות ל- א. "בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת":
- ב. "שְׂמוּעוֹת רְעוֹת":
9. כתוב באיזה מצב מברכים את הברכות הבאות:
 - א. "שְׂפָחוּ מְלֵא עוֹלָם":
 - ב. "עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית":
 - ג. "שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגְּדוֹל":
 - ד. "הַטּוֹב וְהַמְּטִיב":
 - ה. "דִּין הָאֵמֶת":
10. סמן את הדין הנכון במקרים הבאים:
 - א. חגי וישי נסעו לטיול. בדרך הם ראו את הים הגדול. הברכה עליהם לברך: עושה מעשה בראשית / שעשה את הים הגדול.
 - ב. אחרי עשרים ימים, הם נסעו שוב לטיול וראו פעם נוספת את הים הגדול. עליהם לברך: כן / לא
 - ג. חלפו ארבעים ימים והם נסעו לטיול נוסף ושוב ראו את הים הגדול. עליהם לברך: כן / לא.
 - ד. בניה שמע בשורה טובה ושמח על כך. הברכה שעליו לברך: שכוחו מלא עולם / ברוך הטוב והמטיב.
 - ה. לשקד ושיר שדה משותפת. זמן רב לא ירד גשם על השדה. כשירד גשם עליהן לברך: ברוך דיין האמת / ברוך הטוב והמטיב.
 - ו. ליונתן יש שדה לבד ללא שותפים, אחרי בצורת ממושכת, ירד גשם בשדה שלו, יונתן יברך ברכת הטוב והמטיב על הגשם שירד בשדה שלו: כן / לא הטעם: יש / אין עוד אנשים שנהנים מהגשם.

מסכת ברכות: פרק ט' משנה ג'

נושא המשנה: המשך ברכות השבת, ברכת שהחיינו, ברכה במצב משתנה, תפילת שוא

מושגים:

- א. מַעֲיִן - דוּגְמָת.
- ב. צוּעֵק לְשַׁעֲבֵר - מתפלל על דבר שכבר היה.
- ג. תַּפִּילַת שְׁוֹא - תפילה לבטלה.
- ד. קוֹל צְנוּחָה - קול צעקה של אנשים בגלל צרה שקרתה להם.

(ג) **בְּנֵה בֵּית חֵדֶשׁ, וְקִנְיָה כָּלִים חֲדָשִׁים, אֹמֵר: בְּרוּךְ שֶׁהִחְיֵנוּ.**

מְבָרֵךְ עַל הַרְעָה מַעֲיִן הַטּוֹבָה, וְעַל הַטּוֹבָה מַעֲיִן הַרְעָה.

הַצּוּעֵק לְשַׁעֲבֵר - הָרִי זֶה תַּפִּילַת שְׁוֹא.

פִּיצוּד? הֲיֵתָה אִשְׁתּוֹ מַעֲבֵרֶת, וְאָמַר: הֲיֵה רְצוֹן שֶׁתִּלְד אִשְׁתִּי זָכָר! הָרִי זֶה תַּפִּילַת שְׁוֹא.

הֲיֵה כֹּא בְּדֶרֶךְ וְשָׁמַע קוֹל צְנוּחָה בְּעִיר, וְאָמַר: הֲיֵה רְצוֹן שֶׁלֹּא יִהְיוּ אֵלָיו בְּנֵי בֵּיתִי! הָרִי זֶה תַּפִּילַת שְׁוֹא:

סיכום המשנה:

המשנה עוסקת בהמשך לברכות השבת, מתייחסת למקרה בו אדם נתקל במצבים משתנים ומקרים בהם תפילת האדם לבטלה.

שאלות משנה ג'

1. כתוב כותרת למשנה: _____
2. "אומר: ברוך שהחיינו".
א. באר את הדוגמאות שמובאות במשנה לאמירת ברכת שהחיינו (הזמן):
1. _____
2. _____
- ב. הוסף דוגמא משלך: _____
3. "מברך על הרעה מעין הטובה". כתוב דוגמא לרעה שבעתיד תצמח לו ממנה טובה: _____
4. "ועל הטובה מעין הרעה". כתוב דוגמא לטובה שבעתיד תצמח לו ממנה רעה: _____
5. "הצויעק לשעבר - הרי זו תפלת שוא". כתוב:
א. מה הוא עושה: _____
ב. מדוע זו תפלת שוא? _____
ג. באר את הדוגמאות שמובאות במשנה לתפלת שוא:
1. _____
2. _____
- ד. הבא דוגמא משלך לתפלת שוא: _____
6. מפני מה בדוגמאות המובאות במשנה זו תפלת שוא? _____

מסכת ברכות: פרק ט' משנה ה' (עד המילה ורקיקה)

נושא המשנה: קבלת דין שמים באהבה, מצוות יראה מן המקדש

מושגים:

- א. כַּשֵּׁם שְׁ... - כמו ש....
- ב. אָפְלוּ הוא נוטל אֶת נְפֻשָּׁךְ - אפילו אם ה' מתכוון להמית אותך.
- ג. בְּכָל מִדָּה וּמִדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ - בכל דרך שה' נוהג איתך.
- ד. לֹא יִקַּל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ - לא יתנהג בקלות ראש, בצחוק וכדומה.
- ה. בְּפִנְדָּתוֹ - חגורה רחבה במותניים ובה כיס לכסף.

ו. וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ קִפְּנֻדִּיָּא - אסור לעבור בבית המקדש, על מנת לקצר את הדרך מצד אחד לצד האחר.

(ה) **חַיִּיב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה כְּשֶׁמֶּשׁ שָׁהוּא מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה,**
שְׁנָאֲמַר: וְאַהֲבַת אֵת ה' אֱלֹקֶיהָ בְּכָל לֵבָבָהּ וּבְכָל נַפְשָׁהּ וּבְכָל מְאֹדָהּ (דברים ו, ה).
בְּכָל לֵבָבָהּ, בְּשְׁנֵי יָצְרֶיהָ - בְּיֵצֶר טוֹב וּבְיֵצֶר רָע.
וּבְכָל נַפְשָׁהּ - אֲפִלּוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשָׁהּ.
וּבְכָל מְאֹדָהּ - בְּכָל מְמוֹנָהּ.
דָּבָר אַחֵר: בְּכָל מְאֹדָהּ - בְּכָל מַדָּה וּמַדָּה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָהּ, הָיִי מוֹדָה לוֹ בְּמֵאֵד מְאֹד.
לֹא יָקַל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁהוּא מְכַנֵּן כְּנֶגֶד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים.
לֹא יָכִינס לְהַר הַבַּיִת בְּמַקְלוֹ, וּבְמַנְעָלוֹ, וּבְכַפְנֻתוֹ, וּבְאַבְקָה שֶׁעַל רִגְלָיו, וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ קִפְּנֻדִּיָּא...

סיכום המשנה:

חייב אדם לברך את ה' בכל מצב, על הרעה ועל הטובה, , כי הכל מאת ה'. אהבת ה' צריכה להיות בכל צורה בחיינו - לעבוד אותו בשני יצרים, יצר הטוב ויצר הרע, כל ימי חיינו, עד הרגע האחרון. ושגם בכספנו נדע להשתמש לעבודתו.

את ה' יש לירא, ובמיוחד בבית המקדש ולא לנהוג בו בזלזול או בקלות ראש. התנהגות זו נכונה הן למקום המקדש (שבקדושתו עומד גם לאחר חורבנו) והן לבית מקדש מעט - בתי כנסת.

שאלות משנה ג'

1. כתוב כותרת למשנה:
2. בששה נושאים עוסקת משנתנו, כתוב את שתי המילים הראשונות בכל נושא, ואת המילה האחרונה בכל נושא:

1. מילים ראשונות:	מילה אחרונה:
2. מילים ראשונות:	מילה אחרונה:
3. מילים ראשונות:	מילה אחרונה:
4. מילים ראשונות:	מילה אחרונה:
5. מילים ראשונות:	מילה אחרונה:
6. מילים ראשונות:	מילה אחרונה:
3. **"דברים ו, ה"**. א. כתוב ספר פרק ופסוק מדויקים:
 ב. ארבעה דברים לומדים מהפסוק והם:
 - 1.
 - 2.
 - 3.
 - 4.
 ג. מתי אומרים פסוק זה?

4. סמן את הנכון במשפטים הבאים:

- א. צריך לברך את ה' על הדברים הטובים שהוא עושה לנו: כן / לא
- ב. צריך לברך את ה' גם על הדברים הלא טובים שקורים לנו: כן / לא
- ג. מותר לעשות את הר הבית קפנדריא (דרך קיצור): כן / לא
5. התאם בין המילים מהפסוק להסברם במשנה:

המובן במשנה	המילים
קיצור דרך	בְּכָל לִבְכָּךְ
נעליו	וּבְכָל נַפְשֶׁךָ
ההר עליו ניצב בית המקדש	וּבְכָל מְאֹדָה
השער המזרחי בחומת הר הבית	שְׁעַר הַמִּזְרֵחַ
המקום הקדוש ביותר בבית המקדש	בֵּית קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים
בשני יצריך, יצר הטוב ויצר הרע	הַר הַבַּיִת
יריקה	מִנְעָלוֹ
א. בכל ממונך. ב. בכל מידה ומדה שמודד לך	פְּנִדְתּוֹ
אפילו נוטל את נפשך	קַפְנִדְרִיא

6. החפצים שאותם אסור להכניס להר הבית:

- א. _____
- ב. _____
- ג. _____
- ד. _____

7. דבר נוסף אסור לעשות מהר הבית והוא:

שאלות סיכום פרק ט'

1. איך נקרא לברכות של משנה א'?

2. הברכה שנברך במקומות הבאים:

המקום	הברכה (ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם)
א. מְקוֹם שֶׁנַּעֲשׂוּ בוֹ נְסִים לְיִשְׂרָאֵל	
ב. מְקוֹם שֶׁנַּעֲשָׂה לוֹ שֵׁם נֹס	
ג. מְקוֹם שֶׁנַּעֲקָרָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹדַת זָרָה	

3. באר את המילים הבאות:

- א. זיקין: _____
 ב. זָעוֹת: _____
 ג. פְּרָקִים: _____
 ד. רְעָמִים: _____
 ה. הִים הַגְּדוֹל: _____
 ו. לְפָרָקִים: _____

4. שלושה אנשים שונים רואים שיורד גשם וכל אחד מהם מברך ברכה שונה מחבירו, השלם מי מברך מה. ואת הטעם לברכה:

סוג הברכה	המברך	הטעם
א. הטוב והמטיב		
ב. שְׂהַחֲיֵינוּ		
ג. מודים אֲנַחְנוּ ... על כל טפה וטפה ... לנו		

5. על אילו חמש תופעות טבע מברך: "עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית":

- א. _____
 ב. _____
 ג. _____
 ד. _____
 ה. _____

6. מה מברכים על בשורות טובות?

7. ומה על שמועות רעות?

8. מהיכן לומדים שחייב אדם לברך על הרעה?

9. "לֹא יִקַּל אָדָם אֶת רֵאשׁוֹ" כתוב למה הכוונה:

10. כתוב מה הן הפעולות האסורות בהר הבית:

- א. _____
 ב. _____
 ג. _____
 ד. _____
 ה. _____